

Nr 297

Av herr **Hedlund m. fl.**, om utredning rörande försvarets sammansättning och behov.

Då man tyvärr ej kan konstatera någon väsentlig och varaktig ljusning i den internationella militärpolitiska utvecklingen och även årets försvarsproposition i allt väsentligt ansluter till 1958 års försvarsöverenskommelse, som gäller till och med budgetåret 1960/61, saknas nu anledning till en mera allmän och ingående diskussion i försvarsfrågan.

Det har utan tvivel varit till stort gagn för vårt försvar — och därmed också för bibehållandet av en konsekvent alliansfri utrikespolitik, varom i stort sett allmän enighet kunnat upprätthållas — att försvarsfrågan under senare år hållits över partistriderna. Ett starkt och effektivt försvar till värn för vår frihet och vårt oberoende i en tid, som ofta nog präglas av oroliga skiftningar i det internationella läget, är en gemensam angelägenhet för oss alla. Samförståndslösningarna får givetvis ej utesluta en fri och förutsättningslös försvarsdebatt, men meningsskiljaktigheterna i fråga om försvarets utformning och inriktning i stort har under senare år i regel ej varit större än att de motsättningar, som uppstått tid efter annan, relativt lätt kunnat överbryggas. Det är därför, anser vi, ett naturligt önskemål att försvarsfrågan i stort alltjämt skall kunna lösas över partigränserna i enighetens tecken.

En förutsättning härför är enligt vår uppfattning, att en parlamentarisk utredning i syfte att finna underlag för fortsatt försvarspolitik enighet snarast möjligt kommer till stånd för att — i god tid före utgången av 1958 års försvarsöverenskommelse — allsidigt pröva försvarets aktuella sammansättning och behov samt de lämpligaste riktlinjerna för dess utveckling under de närmaste åren. En sådan parlamentarisk försvarskommitté, vars arbete torde få påbörjas under den allra närmaste tiden, bör naturligtvis bestå av företrädare för riksdagens samtliga demokratiska partier.

Behovet av en utredning är särskilt påkallat av de krav på besparingar inom olika delar av försvaret, som efter hand gjorts gällande med syfte att i den fortskridande kostnadsutvecklingen kunna bibehålla krigsorganisationens effektivitet till rimliga försvarskostnader. Det hävdas exempelvis, att försvarsorganisationen — om ej någon oförutsedd försämring inträffar i vårt militärpolitiska läge — ur samhällsekonomisk synpunkt bör ges en sådan utformning, att försvarskostnaderna står i rimligt förhållande till vår totala produktion.

Den föreslagna parlamentariska utredningen bör sålunda bl. a. pröva olika möjligheter till rationalisering och besparing då det gäller försvarets organisation och verksamhet i fred på sådant sätt att kraven på tillräcklig effektivitet i händelse av krig ej eftersättes. Härvid kan sannolikt underlag för vissa bedömanden bl. a. förväntas av den av chefen för försvarsdepartementet tillsatta expertkommittén, som under våren skall granska de olika utgiftsposterna i försvarsbudgeten. Försvarets organisation påverkas numera snabbt av den militärtekniska utvecklingen och därav föranledda ändringar i den strategiska planläggningen. Det är av stor vikt att sådana element i organisationen, som tenderar att bli otidsenliga, ej bibehålles i onödan utan följdriktigt avvecklas i den takt tillkomsten av modernare resurser medger.

Detta är särskilt nödvändigt på den i hög grad kostnadskrävande materiel-sidan, där det nuvarande systemet för beställningsbemyndiganden blivit föremål för viss kritik och vissa ändringar måhända bör kunna övervägas. Vi vill särskilt framhålla vikten av att man noga uppmärksammar utvecklingen på det militärtekniska området, speciellt då det gäller luftförsvarets successivt starkt stigande kostnader. I årets försvarsproposition uppgår anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. till 733 miljoner kronor, och för perioden 1960/67 beräknas för flygmateriel sammanlagt 5 810 miljoner kronor. Mot bakgrund av den utveckling, som nu kan konstateras utomlands, bör det ifrågasättas om ej återhållsamhet är påkallad i fråga om jaktflygets utbyggnad för att man i stället skall kunna skapa bättre förutsättningar för en övergång till luftförsvarsrobotar, vilket synes angeläget ur såväl effektivitets- som besparingssynpunkt.

Behovet av en översyn framstår också som angeläget, då det gäller krigsmaktens fast anställda personal samt den numera kraftigt ansvallda organisationen av centrala militära staber och förvaltningar m. m. I fråga om flertalet av sistnämnda institutioner — allt i allt ett åttiotal — är en fortsatt lokalisering till stockholmsområdet icke godtagbar ur beredskapssynpunkt och sannolikt på längre sikt onödigt kostnadskrävande.

Lönekostnaderna tar i anspråk en mycket avsevärd del av försvarsutgifterna — inemot en halv miljard kronor för den aktiva befälspersonalen och civila tjänstemän m. fl. — och måste, då det gäller den fortsatta utvecklingen, bli föremål för särskild uppmärksamhet. En icke oväsentlig faktor i detta sammanhang är de mer än 10 000 civila tjänstemännen inom försvaret. Det bör enligt vår uppfattning närmare undersökas, om icke — vi bortser från exempelvis kvalificerade tekniska funktioner där behovet av civil expertis är uppenbart — en betydande del av dessa tjänster inom försvaret, i synnerhet sådana av administrativ och assisterande natur, skulle kunna bestridas med militär personal, som kvarstode mot arvodesersättning efter pensionsålderns inträde eller för vilka en höjd pensioneringsålder finge gälla. Pensioneringen av militär personal sker f. n. i fråga om det stora flertalet påfallande tidigt (redan vid 50 års ålder). En lösning i denna riktning skulle otvi-

velaktigt efter hand kunna innebära icke obetydliga utgiftsminskningar för statsverket och även inrymma andra fördelar, bl. a. minskade omställningsproblem för den fast anställda militära personalen.

En annan fråga, som ofta är föremål för diskussion och har visat sig ha icke ringa betydelse för den allmänna försvarsinställningen bland gemene man, är repetitionsövningarnas utformning och lokalisering till tiden. Möjligheterna till sådana justeringar av övningarnas uppläggning och i samband därmed eventuellt viss differentiering av inkallelserna, som kan ske utan eftersättande av fältförbandens effektivitet, bör noga prövas. Då det gäller utbildningen i övrigt inom försvaret synes tiden mogen för en grundlig undersökning rörande lämpligheten att på längre sikt bibehålla den hittillsvarande, starkt splittrade organisationen med relativt små och ensidiga förband på ett mycket stort antal olika platser i vårt land, där varje förband måste upprätthålla egen förvaltning och egna serviceanläggningar m. m. samt ta i anspråk betydande övningsfält. Många av dessa nu vitt skilda förband skall i krigsorganisationen uppträda gemensamt i samma enheter. Den av oss föreslagna utredningen bör bl. a. ta ställning till denna fråga, som synes ha stor betydelse för framtiden ej endast ur ekonomisk synpunkt — här torde, fränsett vissa investeringsutgifter, mycket avsevärda kostnadsminskningar stå att vinna genom en rationalisering — utan även med hänsyn till den tekniska och taktiska utvecklingens enligt samstämmiga uppgifter från militärt håll alltmer framträdande krav på samverkan och samövning mellan förbanden ur olika truppslag för att ge de numera sammansatta krigsorganisatoriska enheterna tillräcklig effektivitet.

En uppgift för försvarsutredningen måste även anses vara att, icke minst ur skyddssynpunkt, studera atomstridsmedlens inverkan på försvarsorganisationen. Det är särskilt angeläget att så snart som möjligt mera detaljerat klara ut den ekonomiska innebörden av en anskaffning av atomvapen icke blott i och för sig utan också med hänsyn till försvarsorganisationen i övrigt, särskilt i vad mån en atombevapning kan ge upphov till kostnadsminskningar inom andra sektorer av försvaret. Då det gäller atomvapen synes den uppfattningen över lag ha accepterats, att man bl. a. i enighetens intresse något bör se tiden an, innan beslut fattas i fråga om anskaffning av svenska atomstridsmedel. Det bör dock konstateras, att man — såsom chefen för försvarsdepartementet framhöll i riksdagen i fjol — kan tvingas att utrusta vårt eget försvar med sådana stridsmedel, om de internationella nedrustningsförhandlingarna misslyckas och det äger rum en allmän upprustning beträffande kärnvapen.

Vid en översyn av försvaret bör de frivilliga försvarsorganisationerna ej lämnas obeaktade. Dessa sammanslutningar är ett organiserat uttryck för folkförsvaretanken i vår svenska demokrati. De innebär en fast och värdefull förankring av försvarsviljan till relativt små kostnader från statens sida och bör ges ett så starkt stöd som möjligt.

Slutligen bör den föreslagna utredningen ägna försvarsorganisationen speciell översyn i syfte att säkerställa att vid mobilisering arbetskraft och produktionsresurser i övrigt i erforderlig omfattning står till folkförsörjningens förfogande.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande snarast av en parlamentarisk utredning med uppgift att genomföra en allsidig prövning av försvarets aktuella sammansättning och behov samt lämpliga riktlinjer för dess fortsatta utveckling i syfte att såväl upprätthålla en effektiv försvarsorganisation som genomföra de kostnadsminskningar och besparingar i densamma som kan befinnas möjliga.

Stockholm den 27 januari 1960

Anders Pettersson
i Dahl

Nils G. Hansson
i Skegrie

Sven Vigelsbo

Per Svensson
i Stenkyrka

Gunnar Hedlund

J. W. Pettersson
i Norregård

J. Onsjö